

Scenes from the
KALEVALA

KLAMI · SIBELIUS · MADETOJA · PYLKKÄNEN
LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA · DIMA SLOBODENIOUK

Scenes from the Kalevala

MADETOJA, Leevi (1887–1947)

- 1 Kullervo, Op. 15 (1913) 14'01

KLAMI, Uno (1900–61)

Kalevala Suite, Op. 23 (1943) *(Fennica Gehrman)* 29'15

- 2 I. Maan synty (The Creation of the Earth) 6'38
Agitato e misterioso – attacca –
- 3 II. Kevään oras (The Sprout of Spring) 4'34
Andante, molto tranquillo
- 4 III. Terhenniemi 6'42
Allegro, leggiere e scherzando
- 5 IV. Kehtolaulu Lemminkäiselle (Cradle Song for Lemminkäinen) 5'15
Andante mosso
- 6 V. Sammon taonta (The Forging of the Sampo) 5'50
Allegro moderato

SIBELIUS, Jean (1865–1957)

- 7 Lemminkäinen Tuonelassa, Op. 22 No. 2 *(Breitkopf & Härtel)* 15'57
Lemminkäinen in Tuonela
(1897 version – world première recording)

PYLKKÄNEN, Tauno (1918–80)

- 8 Kullervon sotaanlähtö (1942) *(Westerlund)* 10'24
Kullervo Goes to War

TT: 70'43

Lahti Symphony Orchestra (Sinfonia Lahti)

Dima Slobodeniouk *conductor*

SINFONIA
LAHTI
LAHTI
SYMPHONY
ORCHESTRA

Finland, in possession of these epic poems, can with uplifting self-esteem learn to understand its ancient times, and therewith also its future spiritual development. It should be able to say to itself: 'I, too, have a history'.

These are the celebratory words of Johan Gabriel Linsén, president of the Finnish Literary Society, in his annual speech in 1836. The *Kalevala*, assembled by Elias Lönnrot, had appeared the previous year and sparked a lively debate in Finland, which at that time was an autonomous grand duchy, part of the Russian Empire. Lönnrot published a new, extended version of the *Kalevala* in 1849, finally turning Finland's dream of its own national epic into reality.

Lönnrot did a huge job, collecting poems on his field trips to remote areas of present-day Finland and its surrounding areas. It was not long before questions arose as to the extent to which the *Kalevala* is a genuine epic, born among the people, and to what extent it is Lönnrot's own creation. The fifty extensive runos ('poems') and 22,795 lines in the final version are mostly original folk poetry, but it was Lönnrot who assembled them into a unified epic and, where necessary, supplemented the text with his own verses, which make up about three percent of the *Kalevala*. In his work, Lönnrot drew inspiration from Homer's *Iliad* and the ideals of the Romantic period.

The *Kalevala* begins with the creation of the world and develops into a series of separate episodes that are often only remotely related. Touching on key issues of life and death, it forms a rich whole. Epic characters such as Väinämöinen, Ilmarinen, Joukahainen, Aino, Lemminkäinen, Lemminkäinen's mother, Louhi, Kyllikki, the Maiden of the North and Kullervo have become etched into the Finnish consciousness as archetypal but at the same time touching human figures.

The *Kalevala* had a massive influence on Finnish art in the late 19th century and played a major part in Finland's national awakening. Moreover, it has remained an important inspiration for artists of later generations and in our own time. The *Kalevala* has also become world literature, having been translated into more than 60 languages.

Leevi Madetoja (1887–1947): *Kullervo*

When Leevi Madetoja started to compose his symphonic poem *Kullervo* (1913), he was the fourth Finnish composer to use this tragic *Kalevala* hero as the subject of an orchestral work. Nonetheless, he could approach the subject with a fairly clean sheet. He would hardly have known Filip von Schantz's overture from 1860, and *Kullervo's Funeral March* (1881) by Robert Kajanus may also have been unfamiliar to him. Sibelius's monumental *Kullervo*, meanwhile, was buried in recent mythical history, as after 1893 Sibelius had withdrawn it from public view.

In *Kalevala*-themed orchestral music, the models that Madetoja had to reckon with were above all Sibelius's *Swan of Tuonela*, *Lemminkäinen's Return* and *Pohjola's Daughter* and, although these rival works were few in number, matching them was a daunting challenge in terms of quality. *Kullervo* was to be Madetoja's only *Kalevala*-inspired orchestral work, although he composed a few *Kalevala*-based vocal/orchestral pieces.

Kullervo was written at a relatively early stage in Madetoja's career and is one of his most dramatic compositions. Of central importance is a signal-like motif from the horns, heard right at the outset, following which a number of short themes appear in the work. Overall the work is sparkingly taut, alleviated for a short while by a lyrical passage. In the manner of Nielsen and Mahler, the piece ends in a different key (E minor) from the one in which it started (B minor).

Uuno Klami (1900–61): *Kalevala Suite*

'Conscious of the dangers of entering the territory ruled by Sibelius as an autocrat... I began to devise a completely different starting point.' This is how Uuno Klami described the background of his work on the *Kalevala Suite*. The 'different starting point' he mentions meant abandoning national romantic expression and turning instead towards modern primitivism. The first seeds of the work may have been planted in Paris in the winter of 1924–25 when Klami, on his first study trip abroad, heard the landmark works of international modernism and borrowed a copy of the *Kalevala*

from the Sorbonne University. Towards the end of the 1920s the idea of a large-scale work based on the *Kalevala* began to take shape, but it was not until 1943 that the *Kalevala Suite* attained its final, five-movement form.

Klami managed to avoid the Sibelius influences he had been worried about. The opening movement, *The Creation of the Earth*, can be compared to Stravinsky's *Rite of Spring* in its mythology and the primordial ecstasy to which its climax rises; and a similar powerful beat, albeit less complex, is also evident in the last movement, *The Forging of the Sampo* (a magical artefact of unspecified type that brings riches and good fortune to its owner). On the other hand, in the suite's two slow movements, the pastoral *The Sprout of Spring* – which beautifully balances *The Creation of the Earth* – and the melancholy *Cradle Song for Lemminkäinen*, we are closer to the mellow, fairy-tale world of *The Firebird. Terhenniemi* ('the cloud-encompassed headland') is an airy and translucent scherzo.

Although the *Kalevala Suite* does not have a detailed storyline, we can discern in it a progression from the early chaos of the world to the development of human life. The first movement describes, in the words of the score, 'the creation of the earth from a chaotic initial state', whilst *The Sprout of Spring*, which follows without a break, depicts the germination of the earth's first plants. In the *Terhenniemi* movement we see the already completed *Kalevala* landscape, the coming together of land, water and air. The last two movements, *Cradle Song for Lemminkäinen* and *The Forging of the Sampo*, are more closely related to *Kalevala* events in which people start to play the most important role. And no matter what the mysterious sampo is, the process of its forging allows an early sense of community, the fibre of the nation's birth, to emerge.

Jean Sibelius (1865–1957): Lemminkäinen in Tuonela (1897 version)

The *Lemminkäinen* suite, one of the main works from Sibelius's early period, assumed its final form only after a composition process that went through numerous stages. The first version was completed in late 1895 and was largely well received in its

première in April 1896 but, when the revised version was presented in 1897, the most authoritative critic in Finland, Karl Flodin, dismissed the work completely. Sibelius withheld two movements, *Lemminkäinen and the Maidens of the Island* and *Lemminkäinen in Tuonela*, and published only *The Swan of Tuonela* and *Lemminkäinen's Return* in 1901. The two withdrawn movements did not return to the suite until Sibelius made a third version of them in 1939. This disc features the first recording of the 1897 version of *Lemminkäinen in Tuonela*. In the 1895 and 1897 versions this movement was placed second (before *The Swan of Tuonela*), but in the 1939 version Sibelius placed it third where, following the *Kalevala* narrative, it fits more naturally.

Compared to the first version, *Lemminkäinen in Tuonela* was reduced by almost a quarter in 1897: the 32-bar introduction was omitted completely and the middle section was substantially shortened. In the 1939 version the structure was further condensed, as Sibelius cut twenty more bars from the latter part of the middle section. The orchestration was also revised and fine-tuned: the harp in the original version was omitted from the 1897 version, and the final version omitted the tuba as well.

Whereas Kullervo is a victim of circumstances, Lemminkäinen is more of an adventurer blinded by his own personal hubris. He lives a wild life and, in the suite's first movement, seduces young women on an island. Defiantly, he goes to the river of Tuonela (the Hades of Finnish mythology) to shoot a mythical swan with a bow, but is himself killed and cut to pieces.

Sibelius's markings reveal that *Lemminkäinen in Tuonela* is associated with the lines in the *Kalevala* that describe Lemminkäinen's mother in Tuonela as she resurrects her son. The music depicts the gloomy atmosphere of the realm of the dead with its tremolos and insistently repeated motivic fragments. With its folk-like simplicity the delicate middle section, Lemminkäinen's mother's lullaby, forms a poignant contrast.

Tauno Pylkkänen (1918–80): Kullervon sotaanlähtö

The character of Kullervo in the *Kalevala* is a victim of circumstances: a young man who grows up in slavery, embittered, seeking revenge on his oppressors, and who unknowingly commits incest and is eventually driven to suicide. Tauno Pylkkänen may to some extent have known how Kullervo felt. He was born in the middle of the Finnish Civil War, which left him an orphan who was given up for adoption. He achieved success in Finland as an opera composer; he was called ‘the Puccini of the North’ and compared to Gian Carlo Menotti. A dark shadow in his life was his homosexuality, which was still forbidden in Finland at that time. Fear of this becoming public knowledge consumed him and was a contributory factor in his alcoholism. Pylkkänen’s vein of inspiration as a composer dried up before he reached the age of 50, and in his last years he led a quiet, secluded life.

Kullervon sotaanlähtö (*Kullervo Goes to War*) was completed in 1942. Pylkkänen was then only 24 years old but already had two operas to his credit; the première of his breakthrough opera *Mare ja hänen poikansa* (*Mare and her Son*) was still three years in the future. This was during the Second World War, and in its defiance the work reflects the mood in Finland at the time of its composition. The work was inspired by Axel Gallén’s fresco depicting the same subject (1901).

Both the subject matter and musical material of *Kullervon sotaanlähtö* are typical of a young composer. It is a traditionally Romantic and exuberantly effervescent work, and does not yet exhibit the tonally freer style to which Pylkkänen would progress in many of his operas. The themes with their galloping rhythms and the work’s energy emphasize Kullervo’s warlike character, but the lyrical middle section, enriched by a cor anglais solo, brings with it melancholy and, in the end, tragically concentrated emotions.

© *Kimmo Korhonen 2021*

The **Lahti Symphony Orchestra** is an orchestra that is proud of its traditions but also has an innovative attitude. At the heart of its activity is a broad and wide-ranging series of symphony concerts, plus high-quality concerts of lighter music. Considerable emphasis is laid on work directed at children and young people. The orchestra is based at the Sibelius Hall, the acoustics of which have been listed as among the best in the world.

For some decades the chief conductors have been Finnish musicians of worldwide renown – Osmo Vänskä, Jukka-Pekka Saraste, Okko Kamu, Dima Slobodeniouk and most recently Dalia Stasevska, who took over as principal conductor in the autumn of 2021. The same conductors have also served as artistic director of the Sibelius Festival that the orchestra has organized since 2000.

The widespread worldwide acclaim of the Lahti Symphony Orchestra stems from its extensive catalogue of recordings, numerous international tours and online concerts. More than thirty years of recordings, mostly for BIS, have resulted in around a hundred discs, many international record prizes, three platinum discs and seven gold discs. Its Sibelius recordings with Osmo Vänskä – among them the original versions of the composer's Violin Concerto and Fifth Symphony – have been especially well received, and laid the foundations of the orchestra's international reputation for playing Sibelius. Music by the orchestra's composer laureate Kalevi Aho has also played a major role in its recording production.

The Lahti Symphony Orchestra has appeared at many prestigious festivals and at leading venues all over the world, including the BBC Proms in London, the White Nights Festival in St Petersburg, performances in the Concertgebouw in Amsterdam, Philharmonie in Berlin, Musikverein in Vienna and Teatro Colón in Buenos Aires. Concert tours have taken the orchestra to Japan, China, South Korea, the USA, South America and many European countries.

www.sinfonia-lahti.fi

Dima Slobodeniouk was principal conductor of the Lahti Symphony Orchestra from 2016 until 2021. Since September 2013 he has also been music director of the Orquesta Sinfónica de Galicia, winning particular praise for his inventive programme planning and deep knowledge of the repertoire. In his conducting, Slobodeniouk combines the cultural and musical heritage of the country of birth, Russia, with that of his adopted homeland, Finland.

Orchestras with which he has worked include the Concertgebouworkest in Amsterdam, Berliner Philharmoniker, Leipzig Gewandhaus Orchestra, Bavarian Radio Symphony Orchestra, London Philharmonic Orchestra, London Symphony Orchestra and the Boston, Chicago and Sydney Symphony Orchestras. Soloists at concerts he has conducted include Leif Ove Andsnes, Lisa Batiashvili, Yefim Bronfman, Truls Mørk, Yuja Wang, Frank Peter Zimmermann and Patricia Kopatchinskaja.

The BIS recording of Kalevi Aho's Bassoon Concerto on which Slobodeniouk conducts the Lahti Symphony Orchestra won a prestigious *BBC Music Magazine* Award in 2018, and in July 2019 his BIS disc of piano concertos was released, with the Van Cliburn Competition winner Haochen Zhang as soloist. His other BIS recordings include music by Stravinsky with the Orquesta Sinfónica de Galicia and violinist Ilya Gringolts, works by Sebastian Fagerlund with the Gothenburg Symphony Orchestra and, with the Lahti Symphony Orchestra, Prokofiev's Suites from *The Gambler* and *The Stone Flower*, and Aho's Fifth Symphony and percussion concerto *Seidi*, with soloist Colin Currie.

Born in Moscow, Dima Slobodeniouk studied the violin at Moscow Central Music School, Jyväskylä Conservatory and Sibelius Academy. He studied conducting under Atso Almila, Leif Segerstam and Jorma Panula at the Sibelius Academy, and also under Ilya Musin and Esa-Pekka Salonen. Slobodeniouk has in recent years worked with students at the Verbier Festival Academy and begun a conducting initiative with the Orquesta Sinfónica de Galicia, providing an opportunity for students to work on the podium with a professional orchestra.

<https://dima-slobodeniouk.com>

Suomi voi nämä kertomarunot omistaessaan oppia vahvistuneella itsetunnolla ymmärtämään oikein muinaisuuttaan ja sen ohella myös tulevaa henkistä kehitystään. Se voi sanoa itselleen: ”Minullakin on historia.”

Näin riemuitsi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran esimies Johan Gabriel Linsén seuran vuosijuhlapuheessaan 1836. Elias Lönnrotin kokoama *Kalevala* oli ilmestynyt edellisenä vuonna ja herättänyt vilkasta keskustelua Suomessa, joka oli tuolloin autonomisena suurisuhtinaskuntana osa Venäjän valtakuntaa. Lönnrot julkaisi *Kalevalasta* uuden, laajemman version 1849 ja toteutti lopullisesti haaveen suomalaisten omasta kansalliseepoksesta.

Lönnrot teki valtavan työn kerätessään runoja matkoillaan nykyisen Suomen ja sen lähialueiden syrjäseuduilla. Jo varhain heräsi kysymyksiä siitä, missä määrin *Kalevala* on aito kansan keskuudessa syntynyt eepos ja missä määrin Lönnrotin luomus. Lopullisen version 50 laajaa runoa ja 22 795 säettä ovat kyllä pääosin alkuperäistä kansanrunoutta, mutta vasta Lönnrot kokosi niistä yhtenäisen eepoksen, ja tarvittaessa hän täydensi tekstiä omilla säkeillään, joita on noin kolme prosenttia *Kalevalasta*. Työssään Lönnrot ammensi virikkeitä Homeroksen *Iliasta* ja romantiikan ajan ihanteista.

Kalevala alkaa maailman luomisesta ja kasvaa erilaisten, usein toisiinsa vain etäisesti liittyvien episodien sarjaksi. Kokonaisuus on rikas ja koskettaa keskeisiä elämän ja kuoleman kysymyksiä. Sellaiset eepokset henkilöt kuin Väinämöinen, Ilmarinen, Joukahainen, Aino, Lemminkäinen, Lemminkäisen äiti, Louhi, Kyllikki, Pohjan neito ja Kullervo ovat syöpyneet suomalaisen tietoisuuteen arkkityyppisinä mutta samalla koskettavan inhimillisinä hahmoina.

Kalevalalla oli valtava vaikutus 1800-luvun loppupuolen suomalaiseen taiteeseen, ja se oli vahvasti mukana suomalaisten kansallisessa heräämisessä. Se on kuitenkin pysynyt tärkeänä innoittajana myös myöhempien sukupolvien ja oman aikamme taiteilijoille. *Kalevala* on käännetty yli 60 kielelle, joten siitä on tullut myös maailmankirjallisuutta.

Leevi Madetoja (1887–1947): Kullervo

Kun Leevi Madetoja ryhtyi säveltämään sinfonista runoa *Kullervo* (1913), hän oli neljäs suomalainen säveltäjä, joka otti *Kalevalan* traagisen sankarin orkesteriteoksensa aiheeksi. Silti hän saattoi lähestyä aihetta jokseenkin puhtaalta pöydältä. Filip von Schantzin alkusoittoa vuodelta 1860 hän tuskin tunsii, eikä Robert Kajanuksen *Kullervon surumarssikkaan* (1881) välttämättä ollut hänelle tuttu. Sibeliuksen *Kullervo* oli puolestaan ehtinyt hautautua osaksi myyttistä lähihistoriaa, sillä vuoden 1893 jälkeen Sibelius oli vetänyt sen pois julkisuudesta.

Kalevala-aiheisessa orkesterimusiikissa esikuvan Madetojalle asettivat ennen muuta Sibeliuksen *Tuonelan joutsen*, *Lemminkäinen palaa kotitienoille* ja *Pohjolan tytär*, ja vaikka niiden asettama haaste ei ollut määrällisesti suuri, se oli laadullisesti musertava. *Kullervo* jäikin Madetojan ainoaksi *Kalevalan* innoittamaksi orkesteriteokseksi, mutta muutamia kalevalaisia vokaali-orkesteriteoksia hän sävelsi.

Kullervo valmistui suhteellisen varhaisessa vaiheessa Madetojan uraa ja kuuluu hänen dramaattisimpiin luomuksiinsa. Keskeisessä asemassa on heti alussa kuultava käyrätorvien signaalimainen mottoaihe, jonka lisäksi teoksessa esiintyy joukko lyhyitä aiheita. Teoksesta rakentuu kuohuvan jännitteinen, lyyrisessä svantovaiheessa hetkeksi tasaantuva kokonaisuus, joka päättyy Nielsenin ja Mahlerin teoksia muistuttavalla tavalla eri sävellajissa (e-molli) kuin missä oli alkanut (h-molli).

Uuno Klami (1900–1961): Kalevala-sarja

”Tietoisena niistä vaaroista, jotka olivat seurauksena astumisesta Sibeliuksen yksinvaltiaan tavoin hallitsemalle alueelle [...], aloin suunnitella kokonaan toista lähtökohtaa.” Näin kuvaili Uuno Klami *Kalevala-sarjan* sävellystyön taustaa. Hänen mainitsemansa ”toinen lähtökohta” tarkoitti luopumista kansallisromanttisesta ilmaisusta ja kääntymisestä modernin primitivismiin suuntaan. Teoksen ensimmäiset idut istutettiin kenties jo Pariisissa talvella 1924–25, jolloin ensimmäisellä ulkomaisella opintomatallaan ollut Klami kuuli kansainvälisen modernismin merkkiteoksia ja kävi

lainaamassa *Kalevalan* Sorbonnen yliopistosta. 1920-luvun loppua kohden ajatus kalevalaisesta suurteoksesta alkoi muotoutua, mutta kesti aina vuoteen 1943, ennen kuin *Kalevala-sarja* oli saavuttanut lopullisen viisiosaisen muotonsa.

Pelkäämänsä Sibelius-vaiikutteet Klami onnistui välttämään. Avausosa *Maan synty* vertautuu myyttisyydessään ja alkuvoimaiseen hurmioon kasvavissa huipennuksissaan Stravinskyn *Kevätuhriin*, ja samanhenkistä joskin suoraviivaisempaa iskevää voimaa on myös päätösosassa *Sammon taonta*. Toisaalta sarjan kahdessa hitaassa osassa, *Maan syntyä* kauniisti tasapainottavassa pastoraalissa *Kevään oras* sekä surumielisessä *Lemminkäisen kehtolaulussa* ollaan lähempänä *Tulilinnun* lempeää satumailmaa. *Terhenniemi* on ilmava ja läpikuultava scherzo.

Vaikka *Kalevala-sarjasta* ei rakennu yksityiskohtaista juonellista kokonaisuutta, siitä voi hahmottaa yhtenäisen, maailman alkukaaoksesta kohti ihmishengen kehitystä vievän linjan. Avausosa *Maan synty* kuvaa partituurin sanoin ”maan luomista sekasortoisesta alkutilasta”, ja tauotta seuraavassa *Kevään oraassa* versovat maan ensimmäiset kasvit. Osassa *Terhenniemi* näyttäytyy jo valmis kalevalainen maisema, maan, veden ja ilman kohtaaminen. Kiinteimmin *Kalevalan* tapahtumiin liittyvät kaksi viimeistä osaa *Lemminkäisen kehtolaulu* ja *Sammon taonta*, joissa ihminen nousee pääosaan. Ja mikä salaperäinen sampo sitten onkaan, sen takomisessa kasvaa esiin varhainen yhteisöllisyys, kansakunnan synnyn alkuitu.

Jean Sibelius (1865–1957): Lemminkäinen Tuonelassa (1897 versio)

Sibeliuksen varhaisen tuotannon pääteoksiin kuuluva *Lemminkäissarja* löysi lopullisen muotonsa monivaiheisen syntyprosessin tuloksena. Ensiversio valmistui loppuvuodesta 1895 ja otettiin pääosin hyvin vastaan kantaesityksessään huhtikuussa 1896, mutta kun uusittu versio esitettiin 1897, Suomen arvovaltaisain kriitikko Karl Flodin tyrmäsi teoksen täysin. Sibelius veti osat *Lemminkäinen ja saaren neidot* sekä *Lemminkäinen Tuonelassa* pois julkisuudesta ja antoi julkaista 1901 vain osat *Tuonelan joutsen* ja *Lemminkäinen palaa kotitienoille*. Kaksi poisvedettyä osaa palasivat osaksi kokonai-

suutta vasta sen jälkeen, kun Sibelius oli tehnyt niistä kolmannen version 1939.

Tällä levyllä kuullaan ensilevytyksenä *Lemminkäinen Tuonelassa* vuoden 1897 versiona. Se oli vuosien 1895 ja 1897 versioissa toisena (ennen *Tuonelan joutsenta*), mutta 1939 versiossa Sibelius siirsi sen kolmanneksi, jonne se kalevalaisen kertomuksen mukaan luontevammin sopiikin.

Vuoden 1895 ensiversioon verrattuna *Lemminkäinen Tuonelassa* lyheni 1897 versiossa lähes neljänneksellä siten, että 32-tahtinen johdanto jäi kokonaan pois ja keski-taite tiivistyi olennaisesti. Lopullisessa 1939 versiossa rakenne tiivistyi vielä entises-tään, kun Sibelius leikkasi parikymmentä tahtia lisää keskitaitteen päätöksestä. Myös orkesteraatio muuttui ja hioutui prosessissa: alkuversion harppu jäi pois 1897 versiosta ja tuuba puolestaan lopullisesta versiosta.

Kun Kullervo on olosuhteiden uhri, on Lemminkäinen enemmän oman henkilö-kohtaisen hybriksensä sokaisema seikkailija. Hän on viettänyt riehakasta elämää ja sarjan avausosassa vieteltyt nuoria naisia saarella. Uhmapäissään hän on lähtenyt Tuonelan joelle ampumaan jousella myyttisen joutsenen mutta tullut itse surmatuksi ja joutunut palasiksi silvottuna Tuonelaan.

Sibeliuksen merkinnät paljastavat, että *Lemminkäinen Tuonelassa* liittyy niihin *Kalevalan* säkeisiin, jotka kuvaavat Lemminkäisen äitiä Tuonelassa herättämässä poikaansa henkiin. Musiikki maalaa tremoloineen ja itsepintaisesti toistuvine aiheiden riekaleineen kuoleman maailman synkkiä tunnelmia, joille herkänhauras välitaite, Lemminkäisen äidin kehtolaulu, luo koskettavan vastakohdan kansanlaulmaisessa yksinkertaisuudessaan.

Tauno Pylkkänen (1918–1980): Kullervo

Kullervo oli *Kalevalan* hahmona olosuhteiden uhri: orjuudessa kasvanut, katkeroi-tunut ja sortajilleen kostanut, tietämättään inestisen lemmenhetken kokenut ja lopulta itsemurhaan päätynyt nuorukainen. Jotain Kullervon tunteista on Tauno Pylkkänenkin saattanut kokea. Hän syntyi keskellä Suomen sisällissotaa, jäi sotaorvoksi ja luovu-

tettiin adoptoitavaksi. Hän saavutti Suomessa menestystä oopperasäveltäjänä, ja häntä kutsuttiin ”Pohjolan Pucciniksi” ja verrattiin Gian Carlo Menottiin. Synkeänä varjona hänen elämässään oli homoseksuaalisuus, joka oli vielä tuolloin Suomessa rikos. Pelko sen paljastumisesta kalvoi häntä ja oli osaltaan suistamassa häntä alkoholismiin. Pylkkäsen sävelsuoni tyrehtyi alle 50-vuotiaana, ja viimeiset vuotensa hän vietti syrjäänvetäytynyttä hiljaiseloa.

Kullervon sotaanlähtö valmistui 1942, jolloin Pylkkänen oli 24-vuotias mutta jo kahden oopperan säveltäjä; läpimurto-oopperan *Mare ja hänen poikansa* kantaesitys odotti kolmen vuoden päässä tulevaisuudessa. Elettiin toisen maailmansodan vuosia, ja uhmassaan teos heijastaa syntyäikojensa suomalaista ilmapiiriä. Teoksen innoittajana on ollut Akseli Gallen-Kallelan samaa aihetta kuvaava fresko (1901).

Kullervon sotaanlähtö on sekä aiheeltaan että musiikiltaan tyyppillistä nuoren miehen musiikkia. Se on perinteisen romanttinen ja vuolaasti kuohuva teos eikä vielä edusta sitä tonaalisesti vapaampaa tyyliä, johon Pylkkänen monissa oopperoissaan eteni. Teoksen laukkarytmisissä aiheissa ja tarmokkuudessa korostuu Kullervon sotaisuus, mutta englannintorvisoolon rikastamassa lyirisessä välitaitteessa tulee mukaan surumielisiä ja lopulta traagiseksi tiivistyviä tunteja.

© *Kimmo Korhonen 2021*

Sinfonia Lahti on perinteet tunteva ja uutta luova lahtelainen, suomalainen ja kansainvälinen orkesteri. Sinfonia Lahden toiminnan ytimessä on laaja ja monipuolinen sinfoniakonserttien sarja, jota täydentävät laadukkaat viihdekonsertit. Painokkaassa osassa on Lahden ja sen alueen lapsille ja nuorille suunnattu toiminta. Orkesterin koti on Sibeliustalo, joka on listattu akustiikaltaan yhdeksi maailman parhaista konserttisaleista. Vakituksina kapellimestareinaan orkesterilla on jo usean vuosikymmenen ajan ollut maailmalla menestyvät suomalaistaiteilijat – Osmo Vänskä, Jukka-Pekka Saraste, Okko Kamu, Dima Slobodeniouk ja viimeisimpänä syksyllä 2021 orkesterin yli-

kapellimestarina aloittanut Dalia Stasevska. Samat kapellimestarit ovat toimineet myös orkesterin Sibeliustalossa vuodesta 2000 lähtien järjestämän Sibelius-festivaalin taiteellisina johtajina.

Sinfonia Lahden laajan tunnettuuden maailmalla ovat luoneet mittava levytystoiminta, lukuisat ulkomaanvierailut ja verkkokonsertit. Jo yli 30 vuotta jatkunut levytystyö pääosin ruotsalaisen BIS-levymerkin kanssa on tuottanut lukuisia kansainvälisiä levyjulkintoja, kolme platinalevyä ja seitsemän kultalevyä tuoneet noin sata äänitettä. Erityistä huomiota ovat saaneet Osmo Vänskän johtamat, orkesterin maineelle kansainvälisesti tunnettuna Sibelius-orkesterina pohjaa luoneet Sibelius-levytykset mm. viulukonserton ja viidennen sinfonian alkuperäisversioista. Orkesterin kunniasäveltäjän Kalevi Ahon tuotannolla on niin ikään merkittävä rooli orkesterin levytystuotannossa.

Sinfonia Lahti on esiintynyt useilla merkittäväillä festivaaleilla ja musiikkiareenoilla ympäri maailman, mm. BBC Proms -festivaalilla Lontoossa, Valkeat yöt -festivaalilla Pietarissa, Amsterdamin Concertgebouwssa, Berliinin filharmoniaassa, Wienin Musikvereinissa ja Buenos Airesin Teatro Colónissa. Orkesterin konserttavierailut ovat suuntautuneet Japaniin, Kiinaan, Etelä-Koreaan, Yhdysvaltoihin, Etelä-Amerikkaan sekä useisiin Euroopan maihin.

www.sinfonia-lahti.fi

Dima Slobodeniouk oli Sinfonia Lahden ylikapellimestari syksystä 2016 kevääseen 2021. Hän on toiminut syyskuusta 2013 lähtien myös Galician sinfoniaorkesterin musiikillisena johtajana ja saanut erityisen paljon kiitosta kekseliäästä ohjelmistosuunnittelusta sekä syvällisestä ohjelmistotuntemuksesta. Slobodeniouk yhdistää työssään syntymämaansa Venäjän ja myöhemmän kotimaansa Suomen kulttuurilliset vaikutukset ja musiikillisen perinnön.

Hän työskentelee mm. Amsterdamin Concertgebouw-orkesterin, Berliinin filharmonikkojen, Leipzigin Gewandhausorkesterin, Baijerin radion sinfoniaorkesterin,

Lontoon filharmonikkojen, Lontoon sinfoniaorkesterin (LSO) sekä Chicagon, Houstonin, Baltimoren ja Sydneyn sinfoniaorkestereiden kanssa. Solisteina hänen johtamissaan konserteissa esiintyvät mm. Leif Ove Andsnes, Lisa Batiashvili, Yefim Bronfman, Truls Mørk, Yuja Wang, Frank Peter Zimmermann ja Patricia Kopatchinskaja.

Sinfonia Lahden levytys (BIS), jossa Slobodeniouk johtaa Kalevi Ahon fagottikonserton, sai vuonna 2018 arvovaltaisen *BBC Music Magazine* Awardin, ja heinäkuussa 2019 ilmestyi hänen johtamansa pianokonserttolevytys (BIS) solistinaan Van Cliburn -voittaja Haochen Zhang. Slobodenioukin johtamat muut levytykset sisältävät mm. Stravinskya viulisti Ilja Gringoltsin ja Galician sinfoniaorkesterin kanssa, Sebastian Fagerlundin teoksia Göteborgin sinfonikkojen kanssa, sekä Sinfonia Lahden kanssa Prokofjevin musiikkia oopperasta *Peluri* ja baletista *Kivinen kukka* ja Ahon viidennen sinfonian ja *Sieidi*-lyömäsoitinkonserton solistinaan Colin Currie..

Moskovaalaissyntyinen Dima Slobodeniouk opiskeli viulunsoittoa Moskovan keskusmusiikkikoulussa, Keski-Suomen konservatoriossa ja Sibelius-Akatemiassa. Hän opiskeli orkesterinjohtoa Sibelius-Akatemiassa opettajinaan Atso Almila, Leif Segerstam ja Jorma Panula sekä Ilja Musinin ja Esa-Pekka Salosen johdolla. Innostaakseen tulevaisuuden nuoria muusikoita Slobodeniouk on työskennellyt viime vuosina opiskelijoiden kanssa Verbierin festivaaliakatemiassa sekä tehnyt Galician sinfoniaorkesterin kanssa oman hankkeen, jossa opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus johtaa ammattiorkesteria.

<https://dima-slobodeniouk.com>

Finnland, das diese epischen Gedichte sein eigen nennt, kann seine Vorzeit und damit auch seine künftige spirituelle Entwicklung mit erhebender Selbstachtung verstehen lernen. Es darf zu sich selber sagen: „Auch ich habe eine Geschichte“.

Diese feierlichen Worte sprach der Präsident der Finnischen Literarischen Gesellschaft Johan Gabriel Linsén in seiner Jahresrede 1836. Im Jahr zuvor war das von Elias Lönnrot zusammengestellte Volksepos *Kalevala* erschienen und hatte eine lebhafte Debatte in Finnland ausgelöst, das damals ein autonomes Großherzogtum des Russischen Reiches war. 1849 veröffentlichte Lönnrot eine neue, erweiterte Fassung des *Kalevala* und verwirklichte damit schlussendlich den finnischen Traum von einem eigenem Nationalepos.

Lönnrots sammelte die Gedichte bei Feldforschungen in entlegenen Regionen des heutigen Finnlands und der angrenzenden Ländereien; seine Leistung ist gewaltig. Es dauerte nicht lange, bis die Frage aufkam, inwieweit das *Kalevala* ein echtes, aus dem Volk geborenes Epos ist und in welchem Ausmaß es Lönnrots eigene Schöpfung darstellt. Die fünfzig umfangreichen Runen (Lieder) und 22.795 Zeilen der endgültigen Fassung sind größtenteils originale Volksdichtung, aber es war Lönnrot, der sie zu einem einheitlichen Epos zusammenfügte und, wo nötig, den Text mit eigenen Versen ergänzte (was etwa drei Prozent des *Kalevala* ausmacht). Bei seiner Arbeit ließ Lönnrot sich von Homers *Ilias* und den Idealen der Romantik inspirieren.

Das *Kalevala* beginnt mit der Erschaffung der Welt, um sich dann in eine Reihe separater Episoden zu verzweigen, die oft nur locker miteinander verbunden sind. Es berührt zentrale Themen von Leben und Tod und bildet ein vielfältiges Ganzes. Epische Charaktere wie Väinämöinen, Ilmarinen, Joukahainen, Aino, Lemminkäinen, Lemminkäinens Mutter, Louhi, Kyllikki, die Jungfrau des Nordens und Kullervo haben sich dem finnischen Bewusstsein als archetypische und zugleich berührend menschliche Figuren eingepägt.

Das *Kalevala* hatte gewaltigen Einfluss auf die finnische Kunst des späten 19. Jahr-

hunderts und spielte eine bedeutende Rolle für das nationale Erwachen Finnlands. Darüber hinaus ist es für Künstler späterer Generationen und in unserer Zeit eine wichtige Inspirationsquelle geblieben. Mit Übersetzungen in mehr als 60 Sprachen gehört das *Kalevala* zur Weltliteratur.

Leevi Madetoja (1887–1947): Kullervo

Als Leevi Madetoja mit der Komposition seiner Symphonischen Dichtung *Kullervo* (1913) begann, war er der vierte finnische Komponist, der diesen tragischen *Kalevala*-Helden als Vorlage eines Orchesterwerks wählte. Nichtsdestotrotz konnte er sich dem Thema recht unvoreingenommen nähern: Filip von Schantz' Ouvertüre aus dem Jahr 1860 dürfte er ebensowenig gekannt haben wie *Kullervos Trauermarsch* (1881) von Robert Kajanus. Sibelius' *Kullervo* hingegen war Teil der jüngeren Mythengeschichte, denn nach 1893 hatte Sibelius das Werk aus der Öffentlichkeit zurückgezogen.

In der Orchestermusik über Motive des *Kalevala* zählten vor allem Sibelius' *Schwan von Tuonela*, *Lemminkäinen zieht heimwärts* und *Pohjolas Tochter* zu Madetojas Vorbildern, und auch wenn diese Konkurrenz zahlenmäßig gering war, stellte sie eine gewaltige Herausforderung in qualitativer Hinsicht dar. *Kullervo* sollte Madetojas einziges vom *Kalevala* inspiriertes Orchesterwerk bleiben, obwohl er einige Orchesterstücke mit Gesang nach *Kalevala*-Themen komponierte.

Kullervo entstand in einem relativ frühen Stadium von Madetojas Karriere und ist eine seiner dramatischsten Kompositionen. Von zentraler Bedeutung ist ein signalartiges Hornmotiv, das gleich zu Beginn erklingt; außerdem begegnen im weiteren Verlauf eine Reihe kurzer Themen. Das Werk als Ganzes ist von funkelnder Dichte und wird nur kurzzeitig durch eine lyrische Passage aufgelockert. Ähnlich wie bei Nielsen und Mahler endet das Stück in einer anderen Tonart (e-moll) als der, in der es begann (h-moll).

Uuno Klami (1900–1961): Kalevala-Suite

„Im Bewusstsein der Gefahren, das von Sibelius als Autokrat beherrschte Territorium zu betreten ... begann ich, einen völlig anderen Ausgangspunkt zu entwickeln.“ So erläuterte Uuno Klami die Herangehensweise an seine *Kalevala-Suite*. Der besagte „andere Ausgangspunkt“ bedeutete, dass er auf die nationalromantische Tonsprache verzichtete und sich stattdessen dem modernen Primitivismus zuwandte. Die ersten Samen für dieses Werk wurde möglicherweise im Winter 1924/25 in Paris gesät, als Klami auf seiner ersten Auslandsstudienreise die wegweisenden Werke der internationalen Moderne hörte und sich an der Sorbonne eine *Kalevala*-Ausgabe auslieh. Ende der 1920er Jahre begann die Idee eines groß angelegten Werks auf der Grundlage der *Kalevala* Gestalt anzunehmen, aber erst 1943 erreichte die *Kalevala-Suite* ihre endgültige, fünfsätzig Form.

Klami gelang es, ohne den befürchteten Einfluss von Sibelius auszukommen. Der Eingangssatz, *Die Erschaffung der Erde*, lässt sich in seiner Mythologie und der urtümlichen Ekstase, zu der sich sein Höhepunkt erhebt, mit Strawinskys *Sacre du printemps* vergleichen, und eine ähnlich kraftvolle Rhythmik prägt, wenngleich weniger komplex, den letzten Satz, *Das Schmieden des Sampo* (ein magisches Artefakt nicht näher bezeichneter Art, das seinem Besitzer Reichtum und Glück bringt). Andererseits nähern wir uns in den beiden langsamen Sätzen der Suite – dem pastoralen *Das Aufkeimen des Frühlings*, das ein wunderbares Gegengewicht zu *Die Erschaffung der Erde* bildet, und dem melancholischen *Wiegenlied für Lemminkäinen* – der sanften, märchenhaften Welt des *Feuervogels*. *Terhenniemi* ist ein luftig-transparentes Scherzo.

Obwohl die *Kalevala-Suite* keine detaillierte Handlung entwickelt, lässt sich in ihr das Fortschreiten vom anfänglichen Weltenchaos zur Entwicklung menschlichen Lebens erkennen. Der erste Satz beschreibt, so die Partitur, „die Erschaffung der Erde aus chaotischen Ursprüngen“, während in *Das Aufkeimen des Frühlings* in direktem, pausenlosem Anschluss die ersten Pflanzen auf der Erde sprießen. In *Terhenniemi*

sehen wir die bereits vollendete Landschaft des *Kalevala* – die Vereinigung von Land, Wasser und Luft. Die letzten beiden Sätze, *Wiegenlied für Lemminkäinen* und *Das Schmieden des Sampo*, stehen jenen *Kalevala*-Ereignissen näher, in denen die Menschen die Hauptrolle zu spielen beginnen. Und was auch immer der geheimnisvolle Sampo sein mag: Der Schmiedevorgang lässt ein frühes Gemeinschaftsgefühl – Fundament der Geburt einer Nation – entstehen.

Jean Sibelius (1865–1957): Lemminkäinen in Tuonela (Fassung von 1897)

Die *Lemminkäinen*-Suite, eines der Hauptwerke aus Sibelius' früher Schaffensperiode, erhielt ihre endgültige Form erst nach einem Kompositionsprozess, der etliche Phasen durchlief. Die erste Fassung wurde Ende 1895 fertiggestellt und bei ihrer Uraufführung im April 1896 weitgehend positiv aufgenommen, doch als 1897 die überarbeitete Fassung vorgestellt wurde, lehnte Finnlands maßgeblichster Kritiker, Karl Flodin, das Werk in Bausch und Bogen ab. Sibelius hielt daraufhin zwei Sätze zurück (*Lemminkäinen und die Mädchen auf der Insel* und *Lemminkäinen in Tuonela*) und veröffentlichte 1901 lediglich *Der Schwan von Tuonela* und *Lemminkäinen zieht heimwärts*. Erst in ihrer dritten Fassung aus dem Jahr 1939 wurden die beiden zurückgezogenen Sätze wieder in die Suite aufgenommen.

Die vorliegende Einspielung enthält die Ersteinspielung der 1897er-Fassung von *Lemminkäinen in Tuonela*. In den Fassungen von 1895 und 1897 stand dieser Satz an zweiter Stelle (vor dem *Schwan von Tuonela*), in der Fassung aus dem Jahr 1939 jedoch platzierte Sibelius ihn an dritter Stelle, was eher dem Fluss der *Kalevala*-Erzählung entspricht.

Verglichen mit der ersten Fassung wurde *Lemminkäinen in Tuonela* 1897 um fast ein Viertel gekürzt: Die 32-taktige Einleitung entfiel komplett; der Mittelteil wurde erheblich gekürzt. In der endgültigen Fassung von 1939 wurde die Struktur weiter verdichtet, indem Sibelius weitere zwanzig Takte aus dem Schluss des Mittelteils strich. Ebenso wurde die Orchestrierung überarbeitet und gestrafft: Die in der Erst-

fassung vorgesehene Harfe entfiel in der Zweitfassung; die Letztfassung verzichtete zudem auf die Tuba.

Ist Kullervo ein Opfer seiner Umstände, so ist Lemminkäinen eher ein von der eigenen Hybris geblendeter Abenteurer. Er lebt ein wildes Leben und verführt im ersten Satz der Suite Mädchen auf einer Insel. Kühn und verwegen macht er sich auf zum Fluss von Tuonela (dem Hades der finnischen Mythologie), um einen mythischen Schwan mit einem Bogen zu erlegen, wird aber selber getötet und zerstückelt.

Sibelius' Hinweise zeigen, dass *Lemminkäinen in Tuonela* sich auf jene Zeilen des *Kalevala* bezieht, in denen Lemminkäinens Mutter ihren Sohn in Tuonela wieder zum Leben erweckt. Mit ihren Tremoli und eindringlich wiederholten Motivfragmenten zeichnet die Musik die düstere Atmosphäre des Totenreichs. Der sanfte Mittelteil, das Wiegenlied von Lemminkäinens Mutter, bildet einen in seiner volkstümlichen Einfachheit ergreifenden Kontrast.

Tauno Pylkkänen (1918–1980): Kullervon sotaanlähtö

Die Figur des Kullervo im *Kalevala* ist ein Opfer seiner Umstände – ein junger Mann, der in der Sklaverei aufwächst, verbittert ist und sich an seinen Unterdrückern rächen will, der unwissentlich Inzest begeht und schließlich in den Selbstmord getrieben wird. Tauno Pylkkänen mag bis zu einem gewissen Grad gewusst haben, wie sich Kullervo fühlte. Er wurde mitten im Finnischen Bürgerkrieg geboren, welcher ihn zu einem Waisenkind machte, das zur Adoption freigegeben wurde. In Finnland war er als Opernkomponist erfolgreich; man nannte ihn den „Puccini des Nordens“ und verglich ihn mit Gian Carlo Menotti. Ein dunkler Schatten in seinem Leben war seine Homosexualität, die zu dieser Zeit in Finnland noch verboten war. Die Angst, sie könnte öffentlich bekannt werden, verzehrte ihn und war mitverantwortlich für seinen Alkoholismus. Pylkkäinens kompositorische Inspirationsquelle versiegte, bevor er sein 50. Lebensjahr erreichte, und in seinen letzten Jahren führte er ein ruhiges, zurückgegangenes Leben.

Kullervon sotaanlähtö (*Kullervo zieht in den Krieg*) wurde 1942 fertiggestellt. Pylkkänen war damals erst 24 Jahre alt, hatte aber bereits zwei Opern geschrieben; bis zum Durchbruch mit seiner Oper *Mare ja hänen poikansa* (*Mare und ihr Sohn*) sollte es noch drei Jahre dauern. Es war die Zeit des Zweiten Weltkriegs, und mit seinem Trotz spiegelt das Werk die damalige Stimmung in Finnland wider. Das Werk wurde von Axel Galléns Fresko mit demselben Thema (1901) inspiriert.

Sowohl das Sujet als auch das musikalische Material von *Kullervon sotaanlähtö* sind typisch für einen jungen Komponisten. Es ist ein traditionell romantisches, überschwängliches Werk, das noch nicht den tonal freieren Stil zeigt, den Pylkkänen in vielen seiner Opern entwickeln sollte. Die Themen mit ihren galoppierenden Rhythmen und die Energie des Werks unterstreichen Kullervos kriegerischen Charakter, doch der Lyrische, um ein Englischhorn-Solo bereicherte Mittelteil, bringt melancholische und am Ende tragisch verdichtete Gefühle mit sich.

© **Kimmo Korhonen 2021**

Das **Lahti Symphony Orchestra** ist ein Orchester mit traditionsbewusstem, aber auch innovativem Selbstverständnis. Im Mittelpunkt seiner Tätigkeit steht ein breites und vielfältiges Angebot von Symphoniekonzerten sowie qualitativ hochwertige Konzerte der leichteren Musik. Ein wesentlicher Schwerpunkt liegt auf der Arbeit mit Kindern und Jugendlichen. Das Orchester hat seinen Sitz in der Sibelius-Halle, deren Akustik zu den besten der Welt gehört.

Seine Chefdirigenten sind seit einigen Jahrzehnten finnische Musiker von Welt-rang – Osmo Vänskä, Jukka-Pekka Saraste, Okko Kamu, Dima Slobodeniouk sowie Dalia Stasevska, die im Herbst 2021 das Amt der Chefdirigentin übernommen hat.

Die weltweite Bekanntheit des Lahti Symphony Orchestra ist auf seine umfangreiche Diskographie, auf zahlreiche internationale Tourneen und Online-Konzerte zurückzuführen. Mehr als dreißig Jahre Aufnahmetätigkeit, hauptsächlich für BIS,

haben zu rund hundert Alben, vielen internationalen Schallplattenpreisen, drei Schallplatten in Platin und sieben Schallplatten in Gold geführt. Besonders die Sibelius-Einspielungen mit Osmo Vänskä – darunter die Originalversionen des Violinkonzertes und der Fünften Symphonie – fanden großen Anklang und legten den Grundstein für den internationalen Ruf des Orchesters als Sibelius-Interpret. Auch die Musik seines Ehrenkomponisten Kalevi Aho spielt eine wichtige Rolle in der Diskographie des Orchesters.

Das Lahti Symphony Orchestra ist bei vielen renommierten Festivals und in führenden Veranstaltungsorten auf der ganzen Welt aufgetreten, darunter bei den BBC Proms in London, beim Festival der Weißen Nächte in St. Petersburg, im Concertgebouw in Amsterdam, in der Philharmonie in Berlin, im Musikverein in Wien und im Teatro Colón in Buenos Aires. Konzertreisen führten das Orchester nach Japan, China, Südkorea, in die USA, nach Südamerika und in viele europäische Länder.

www.sinfoniahahti.fi

Dima Slobodeniouk war von 2016 bis 2021 Chefdirigent des Lahti Symphony Orchestra. Seit September 2013 ist er auch Musikdirektor des Orquesta Sinfónica de Galicia, wobei er insbesondere für seine einfallsreiche Programmplanung und seine profunde Kenntnis des Repertoires große Anerkennung findet. In seinem Dirigat verbindet Slobodeniouk das kulturelle und musikalische Erbe seines Geburtslandes Russland mit dem seiner Wahlheimat Finnland.

Zu den Orchestern, mit denen er zusammengearbeitet hat, gehören das Concertgebouworkest in Amsterdam, die Berliner Philharmoniker, das Gewandhausorchester Leipzig, das Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks, das London Philharmonic Orchestra, das London Symphony Orchestra sowie die Symphonieorchester von Boston, Chicago und Sydney. Zu den Solisten bei Konzerten, die er dirigiert hat, gehören unter anderen Leif Ove Andsnes, Lisa Batiashvili, Yefim Bronfman, Truls Mørk, Yuja Wang, Frank Peter Zimmermann und Patricia Kopatchinskaja.

Die BIS-Einspielung von Kalevi Aho's Fagottkonzert, auf der Slobodeniouk das Lahti Symphony Orchestra dirigiert, gewann 2018 den renommierten *BBC Music Magazine Award*. Im Juli 2019 erschien seine BIS-CD mit Klavierkonzerten mit Haochen Zhang, dem Gewinner des Van Cliburn Wettbewerbs, als Solist. Zu seinen Aufnahmen bei BIS gehören Werke von Strawinsky mit dem Orquesta Sinfónica de Galicia und dem Violinisten Ilya Gringolts, Musik von Sebastian Fagerlund mit den Göteborger Symphonikern und, mit dem Lahti Symphony Orchestra, Prokofjews Suiten aus *Der Spieler* und *Die steinerne Blume* sowie Aho's Fünfte Symphonie und das Schlagzeugkonzert *Sieidi* mit dem Solisten Colin Currie.

Der in Moskau geborene Dima Slobodeniouk studierte Violine an der Zentralen Musikschule Moskau, am Konservatorium Jyväskylä und an der Sibelius-Akademie. Er studierte Dirigieren bei Atso Almila, Leif Segerstam und Jorma Panula an der Sibelius-Akademie sowie bei Ilya Musin und Esa-Pekka Salonen. In den letzten Jahren hat Slobodeniouk mit Studenten der Verbier Festival Academy gearbeitet und eine Dirigierinitiative mit dem Orquesta Sinfónica de Galicia gestartet, die den Studenten die Möglichkeit bietet, am Pult eines professionellen Orchesters zu arbeiten.

<https://dima-slobodeniouk.com>

En possession de ces poèmes épiques, la Finlande, avec une estime de soi édifiante, peut apprendre à comprendre ses temps anciens et ainsi également son développement spirituel futur. Elle devrait pouvoir se dire : « Moi aussi, j'ai une histoire. »

Ce sont les mots réjouissants de Johan Gabriel Linsén, président de la Société littéraire de Finlande, dans son discours annuel en 1836. Assemblé par Elias Lönnrot, le *Kalevala* était sorti l'année précédente et avait soulevé un vif débat en Finlande qui, à l'époque, était un grand duché autonome, une partie de l'empire russe. Lönnrot publia une nouvelle version allongée du *Kalevala* en 1849, réalisant finalement le rêve d'une épopée nationale finlandaise.

Lönnrot fit un travail colossal, rassemblant des poèmes au cours de ses excursions dans des régions éloignées de la Finlande d'aujourd'hui et leurs environs. Peu après, des questions se posèrent quant à l'authenticité de l'épopée *Kalevala*, née parmi le peuple, et jusqu'à quel point elle serait la propre création de Lönnrot. Les cinquante runes substantielles et les 22,795 lignes de la version finale sont en majeure partie de la poésie folklorique originale mais Lönnrot les assembla en une épopée unifiée et, au besoin, compléta le texte de ses propres vers, ce qui constitue environ trois pour cent du *Kalevala*. Dans son travail, Lönnrot s'inspira de l'*Illiade* d'Homère et des idéaux du romantisme.

Le *Kalevala* commence avec la création du monde et se développe en une série d'épisodes distincts reliés souvent que de loin. Abordant les questions clés de la vie et de la mort, il forme un tout riche. Les personnages épiques de Väinämöinen, Ilmarinen, Joukahainen, Aino, Lemminkäinen, la mère de Lemminkäinen, Louhi, Kyllikki, la Jeune Fille du Nord et Kullervo se sont gravés dans la conscience finlandaise comme des archétypes mais aussi comme des personnages humains émouvants.

Le *Kalevala* exerça une influence massive sur l'art finlandais à la fin du 19e siècle et joua un rôle majeur dans l'éveil national de la Finlande. De plus, il est resté une inspiration importante pour des artistes des générations ultérieures et jusque dans notre

temps. Le *Kalevala* est aussi devenu de la littérature mondiale, ayant été traduit en plus de 60 langues.

Leevi Madetoja (1887–1947) : Kullervo

Quand Leevi Madetoja commença à composer son poème symphonique *Kullervo* (1913), il était le quatrième compositeur finlandais à utiliser ce héros tragique du *Kalevala* comme sujet d'une œuvre pour orchestre. Il devait néanmoins aborder le sujet sur une page assez blanche. Il pouvait difficilement connaître l'ouverture de 1860 de Filip von Schantz, et la *Marche funèbre de Kullervo* (1881) de Robert Kajanus pourrait lui avoir été inconnue. Entre-temps, *Kullervo* de Sibelius était enterré dans l'histoire mythique récente car, après 1893, Sibelius l'avait retiré de la vue du public.

Dans la musique orchestrale au thème du *Kalevala*, les exemples pour Madetoja étaient surtout *Le Cygne de Tuonela*, *Le Retour de Lemminkäinen* et *La Fille de Pohjola* de Sibelius et, quoique ces œuvres rivales fussent peu nombreuses, d'égaliser leur qualité était un défi de taille. *Kullervo* devait être l'unique œuvre orchestrale de Madetoja inspirée du *Kalevala* quoiqu'il composât quelques pièces vocales/orchestrales basées sur le *Kalevala*.

Kullervo a été composé assez tôt ans la carrière de Madetoja et reste l'une de ses compositions les plus dramatiques. Un motif d'appel aux cors entendu dès le début est d'importance centrale, en plus de quelques thèmes brefs qui apparaissent dans l'œuvre. Elle étincelle partout de tension, allégée pendant un court moment par un passage lyrique. À la manière de Nielsen et de Mahler, la pièce se termine dans une tonalité différente (mi mineur) de celle dans laquelle elle avait commencé (si mineur).

Uuno Klami (1900–61) : Suite Kalevala

« Conscient des dangers d'entrer dans le territoire gouverné par Sibelius comme un autocrate... j'ai commencé à concevoir un point de départ complètement différent. » C'est ainsi qu'Uuno Klami décrivit l'origine de son travail sur la *Suite Kalevala*. Le

« point de départ différent » mentionné voulait dire l'abandon de l'expression nationale romantique en direction plutôt du primitivisme moderne. Les premières semences de l'œuvre furent probablement jetées à Paris en hiver 1924–25 quand Klami, lors de son premier voyage d'études à l'étranger, entendit les principales pièces du modernisme international et emprunta une copie du *Kalevala* à la Sorbonne. Vers la fin des années 1920, l'idée d'une grande œuvre basée sur le *Kalevala* commença à prendre forme mais ce n'est qu'en 1943 que la *Suite Kalevala* atteignit sa forme finale en cinq mouvements.

Klami réussit à éviter les influences de Sibelius qu'il avait craintes. Le premier mouvement, *La Création de la Terre*, est comparable, par sa mythologie et l'extase primordiale à laquelle son sommet s'élève, au *Sacre du printemps* de Stravinsky et la battue énergique semblable, quoique moins complexe, est également évidente dans le dernier mouvement, *La Forge du Sampo* (un objet magique de type non-spécifié, qui apporte la richesse et la bonne chance à son propriétaire). D'un autre côté, dans les deux mouvements lents de la suite, le pastoral *Le Germe printanier* – qui équilibre à ravir *La Création de la Terre* – et la mélancolique *Berceuse pour Lemminkäinen*, nous sommes proches du doux monde féérique de *L'Oiseau de feu*. *Terhenniemi* est un scherzo aéré et translucide.

Quoique la *Suite Kalevala* n'ait pas de scénario détaillé, on peut y discerner une progression du premier chaos du monde au développement de la vie humaine. Le premier mouvement décrit, selon les paroles de la partition, « la création de la terre à partir d'un chaos initial » tandis que *Le Germe printanier*, qui suit sans interruption, décrit la germination des premières plantes de la terre. Dans le mouvement *Terhenniemi*, on voit le paysage déjà complet du *Kalevala*, la rencontre de la terre, de l'eau et de l'air. Les deux derniers mouvements, *Berceuse pour Lemminkäinen* et *La Forge du Sampo*, sont plus rapprochés des événements du *Kalevala* où les gens commencent à jouer un rôle très important. Et quoi que soit le mystérieux sampo, le processus de sa forge permet à un premier sens de communauté, à la fibre de la naissance de la nation, d'émerger.

Jean Sibelius (1865–1957) : Lemminkäinen à Tuonela (version de 1897)

La suite *Lemminkäinen*, l'une des principales œuvres de la première période de Sibelius, n'acquies sa forme finale qu'après un processus de composition qui traversa de nombreuses étapes. La première version fut terminée à la fin de 1895 et fut généralement bien reçue à sa création en 1896 mais, quand la version révisée fut présentée en 1897, le critique faisant le plus autorité en Finlande, Karl Flodin, la rejeta complètement. Sibelius en retira deux mouvements, *Lemminkäinen et les jeunes filles de l'île* et *Lemminkäinen à Tuonela*, et il ne fit publier que *Le Cygne de Tuonela* et *Le Retour de Lemminkäinen* en 1901. Les deux mouvements retirés ne revinrent à la suite que quand Sibelius leur donna une troisième version en 1939.

Cet enregistrement présente le premier enregistrement de la version de 1897 de *Lemminkäinen à Tuonela*. C'était le second mouvement dans les versions de 1895 et de 1897 (avant *Le Cygne de Tuonela*) mais, dans celle de 1939, Sibelius le plaça en troisième où, suivant l'histoire du *Kalevala*, il convient plus naturellement.

Comparé à la première version, *Lemminkäinen à Tuonela* a été raccourci de presque un quart en 1897 : l'introduction de 32 mesures a été omise complètement et la section centrale fut considérablement écourtée. Dans la version finale de 1939, la structure devint encore plus condensée quand Sibelius retrancha vingt mesures de la dernière partie de la section centrale. Dans le processus, il révisa et affina aussi l'orchestration : la harpe dans la version originale fut omise de la version de 1897 et la finale élimina également le tuba.

Tandis que Kullervo est une victime de circonstances, Lemminkäinen est plutôt un aventurier aveuglé par son propre orgueil. Il mène une vie extravagante et, dans le premier mouvement de la suite, il séduit des jeunes femmes sur une île. Par défi, il se rend à la rivière de Tuonela (les Enfers de la mythologie finlandaise) pour tirer une flèche sur un cygne mythique mais c'est lui qui est tué et dépecé.

Les annotations de Sibelius révèlent que *Lemminkäinen à Tuonela* est associé aux vers du *Kalevala* qui décrivent la mère de Lemminkäinen quand elle ressuscite son

fils à Tuonela. La musique décrit l'atmosphère lugubre du monde des morts avec ses trémolos et ses fragments motiviques répétés avec instances. Avec sa simplicité populaire, la délicate section centrale, la berceuse de la mère de Lemminkäinen, forme un contraste intense.

Tauno Pykkänen (1918–80) : Kullervon sotaanlähtö

Le personnage de Kullervo dans le *Kalevala* est une victime de circonstances : un jeune homme qui grandit dans l'esclavage, plein d'amertume, cherche à se venger de ses oppresseurs, commet inconsciemment un inceste et finit par se suicider. Jusqu'à un certain point Tauno Pykkänen pourrait avoir connu les sentiments de Kullervo. Il est né au milieu de la guerre civile de Finlande qui le laissa orphelin envoyé en adoption. Il connut le succès en Finlande comme compositeur d'opéra, il fut appelé « le Puccini du Nord » et comparé à Gian Carlo Menotti. Son homosexualité, qui était encore défendue en Finlande à cette époque, le suivit comme une ombre noire dans sa vie. La crainte que la chose ne devienne connue publiquement le consumait et contribua à son alcoolisme. La veine d'inspiration de Pykkänen comme compositeur tarit avant l'âge de 50 ans et il mena une vie calme et isolée le reste de ses jours.

Kullervon sotaanlähtö (*Kullervo part en guerre*) fut terminé en 1942. Pykkänen n'avait alors que 24 ans mais il comptait déjà deux opéras à son actif ; la première de son opéra de percée *Mare ja hänen poikansa* (*Mare et son fils*) était encore éloignée de trois ans dans l'avenir. La seconde Guerre Mondiale faisait alors rage et, dans son défi, l'œuvre reflète l'humeur en Finlande à l'époque de sa composition. Elle s'inspira de la fresque d'Axel Gallén décrivant le même sujet (1901).

Le sujet et le matériau musical de *Kullervon sotaanlähtö* sont typiques d'un jeune compositeur. C'est une œuvre traditionnellement romantique et d'une effervescence exubérante ; elle n'exhibe pourtant pas encore le style de plus grande liberté tonale qu'il devait développer dans plusieurs de ses opéras. Les thèmes aux rythmes galo-

pants et l'énergie de l'œuvre font valoir le caractère guerrier de Kullervo mais la section centrale lyrique, enrichie par un solo de cor anglais, répand de la mélancolie et, à la fin, des émotions tragiquement concentrées.

© *Kimmo Korhonen 2021*

L'**Orchestre symphonique de Lahti** est fier de ses traditions mais il garde néanmoins une attitude innovatrice. Le cœur de ses activités est formé d'une série imposante et variée de concerts symphoniques en plus de concerts de haute qualité de musique plus légère. Une importance particulière est accordée au travail dirigé vers les enfants et les jeunes gens. L'orchestre réside au Sibelius Hall dont l'acoustique a été répertoriée comme l'une des meilleures au monde.

Ces dernières décennies, les chefs principaux ont été des musiciens finlandais de réputation internationale – Osmo Vänskä, Jukka-Pekka Saraste, Okko Kamu, Dima Slobodeniouk et, plus récemment, Dalia Stasevska qui entra en fonction comme chef attiré à l'automne de 2021.

La grande réputation mondiale de l'Orchestre symphonique de Lahti provient de son vaste catalogue de disques, nombreuses tournées internationales et concerts en ligne. Plus de trente ans d'enregistrements, la plupart sur étiquette BIS, ont résulté en une centaine de disques, plusieurs prix internationaux pour disques, trois disques de platine et sept disques d'or. Ses enregistrements de Sibelius avec Osmo Vänskä – dont les versions originales du concerto pour violon et de la cinquième symphonie du compositeur – ont été particulièrement bien reçus et jetèrent les fondations de la réputation internationale de l'orchestre pour ses interprétations de Sibelius. La musique du compositeur lauréat de l'orchestre, Kalevi Aho, a aussi joué un rôle important dans sa production discographique.

L'Orchestre symphonique de Lahti s'est produit à plusieurs festivals prestigieux et dans des salles réputées partout au monde dont les Proms de la BBC à Londres, le

Festival des nuits blanches à St-Pétersbourg, des concerts au Concertgebouw à Amsterdam, Philharmonie à Berlin, Musikverein à Vienne et Teatro Colón à Buenos Aires. Des tournées ont mené l'orchestre au Japon, en Chine, Corée du Sud, aux États-Unis, en Amérique du Sud et dans plusieurs pays européens.

www.sinfonialahti.fi

Dima Slobodeniouk a été chef principal de l'Orchestre symphonique de Lahti de 2016 à 2021. Depuis septembre 2013, il est aussi directeur musical de l'Orquesta Sinfónica de Galicia, se méritant un éloge particulier pour ses programmes inventifs et sa connaissance approfondie du répertoire. Slobodeniouk marie les héritages culturels et musicaux de son pays natal, la Russie, avec ceux de son pays d'adoption, la Finlande.

Il a travaillé avec entre autres le Concertgeboworkest d'Amsterdam, Orchestre Philharmonique de Berlin, Orchestre du Gewandhaus de Leipzig, Orchestre symphonique de la Radio de Bavière, Orchestre philharmonique de Londres, Orchestre symphonique de Londres et les orchestres symphoniques de Boston, Chicago et Sydney. Il a accompagné en concert les solistes Leif Ove Andsnes, Lisa Batiashvili, Yefim Bronfman, Truls Mørk, Yuja Wang, Frank Peter Zimmermann et Patricia Kopatchinskaja.

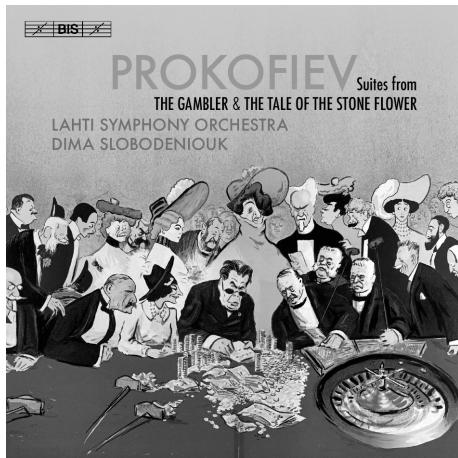
Le disque BIS du Concerto pour basson de Kalevi Aho sur lequel Slobodeniouk dirige l'Orchestre symphonique de Lahti a gagné un prestigieux *BBC Music Magazine Award* en 2018 et, en juillet 2019, son disque BIS de concertos pour piano est sorti avec le soliste Haochen Zhang, gagnant du concours Van Cliburn. Ses autres disques BIS comprennent de la musique de Stravinsky avec l'Orquesta Sinfónica de Galicia et le violoniste Ilya Gringolts, des œuvres de Sebastian Fagerlund avec l'Orchestre symphonique de Göteborg et, avec l'Orchestre symphonique de Lahti, les suites de Prokofiev tirées de *Le Joueur* et *La Fleur de pierre*, la Symphonie n° 5 de Kalevi Aho et le concerto pour percussion *Sieidi* avec le soliste Colin Currie.

Né à Moscou, Dima Slobodeniouk a étudié le violon à l'École de musique centrale de Moscou, au conservatoire de Jyväskylä et à l'Académie Sibelius. En direction, il a été élève d'Atso Almila, Leif Segerstam et Jorma Panula à l'Académie Sibelius, mais aussi d'Ilya Musin et Esa-Pekka Salonen. Ces dernières années, Slobodeniouk a travaillé avec des étudiants à l'académie du festival de Verbier et il a commencé une initiative de direction avec l'Orquesta Sinfónica de Galicia, fournissant aux élèves une chance de travailler sur le podium avec un orchestre professionnel.

<https://dima-slobodeniouk.com>

Also from these performers

Sergei Prokofiev

The Gambler, suite

Autumnal

Music from 'The Stone Flower':
The Mistress of the Copper Mountain,
Wedding Suite and Gypsy Fantasy

BIS-2301

'As the present disc confirms, [Slobodeniouk] has a distinctive way with the composer, prizing lucidity over clamour.' *Gramophone*

'This is a disc to covet... Highest recommendations!' *MusicWeb-International*

'The performances from the Lahti Symphony are everything one would want under the hand of conductor Dima Slobodeniouk.' *Fanfare*

„Das Orchester der finnischen 120.000 Einwohner-Stadt kann mit dieser Aufnahme durchaus beeindrucken, zumal die Tontechnik seinen Klang sehr natürlich eingefangen hat.“ *Klassik.com*

„Unter seinem Chefdirigenten Dima Slobodeniouk spielt das Orchester aus Lahti expressiv, farbig und immer spannend.“ *Pizzicato.lu*

This and other recordings from BIS are also available as high-quality downloads from eClassical.com

We care. The sleeve used for this disc is made of FSC/PEFC-certified material with soy ink, eco-friendly glue and water-based varnish. It is easy to recycle, and no plastic is used.

The music on BIS's Hybrid SACDs can be played back in Stereo (CD and SACD) as well as in 5.0 Surround sound (SACD).

Our surround sound recordings aim to reproduce the natural sound in a concert venue as faithfully as possible, using the newest technology. In order to do so, all channels are recorded using the full frequency range, with no separate bass channel added. If your sub-woofer is switched on, however, most systems will also automatically feed the bass signal coming from the other channels into it. In the case of systems with limited bass reproduction, this may be of benefit to your listening experience.

Recording Data

Recording: September 2017 [Klami], January 2018 [Sibelius] and January 2020 [Madetoja, Pykkänen] at the Sibelius Hall, Lahti, Finland

Producer: Marion Schwebel (Take5 Music Production)

Sound engineer: Christian Starke

Equipment: BIS's recording teams use microphones from Neumann, DPA and Schoeps, audio electronics from RME, Lake People and DirectOut, MADI optical cabling technology, monitoring equipment from B&W, STAX and Sennheiser, and Sequoia and Pyramix digital audio workstations.
Original format: 24-bit / 96 kHz

Post-production: Editing and mixing: Marion Schwebel

Executive producer: Robert Suff

Booklet and Graphic Design

Cover text: © Kimmo Korhonen 2021

Translations: Andrew Barnett (English); Horst A. Scholz (German); Arlette Lemieux-Chené (French)

Front cover image: Joseph Alanen (1885–1920), *Sammon taonta* (*The Forging of the Sampo*), 1910–11.

Photo of Dima Slobodeniouk: © Marco Borggreve

Typesetting, lay-out: Andrew Barnett (Compact Design)

BIS Records is not responsible for the content or reliability of any external websites whose addresses are published in this booklet.

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.

If we have no representation in your country, please contact:

BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden

Tel.: +46 8 544 102 30 info@bis.se www.bis.se

BIS-2371 © & © 2021, BIS Records AB, Sweden.

DIMA SLOBODENIOUK